

İSTANBUL

İSTANBUL
POLİTİK ARAŞTIRMALAR
ENSTİTÜSÜ

POLICY PAPER

AVRUPA
ŞÜPHECİLİĞİNDE
UZLAŞI:
MACARİSTAN VE
POLONYA'NIN
POPÜLİST DIŞ POLİTİKASI

EDIT ZGUT

KASIM 2021-008

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

POLİTİKA RAPORU

**AVRUPA
ŞÜPHECİLİĞİNDE
UZLAŞI:
MACARİSTAN VE
POLONYA'NIN
POPÜLİST DIŞ POLİTİKASI**

EDIT ZGUT

KASIM 2021-008

YAZAR

Ediit ZGUT

Doktora Araştırmacısı, Polonya Bilimler Akademisi Felsefe ve Sosyoloji Enstitüsü

Metnin İngilizce orijinali Eylül 2021'de IstanPol tarafından yayınlanmıştır.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

EDİT ZGUT

Ediit Zgut, siyaset bilimci ve Amerika Birleşik Devletleri Dışışleri Bakanlığı Dış Hizmet Enstitüsü'nde misafir öğretim görevlisidir. Polonya Bilimler Akademisi Avrupa Çalışmaları Birimi'nde doktora araştırmacısıdır. Araştırma alanları, Macaristan ve Polonya demokrasisindeki gerileme bağlamında iktidar ve popülizmdir. German Marshall Fund'da Rethink.CEE bursiyeri ve Visegrad Insight'ta DemocraCE bursiyeridir. Ediit Zgut, uluslararası medyada sık sık yorumcu olarak yer almaktadır. Daha önce, Budapeşte'deki Siyasi Sermaye Araştırma ve Danışmanlık Enstitüsü'nde analist olarak çalışmıştır. Bundan önce Macaristan'da çeşitli medya kuruluşlarında gazetecilik yapmıştır. Yüksek lisansını ELTE'de siyaset bilimi alanında yapan Zgut, gazetecilik eğitimiini Bálint György Gazetecilik Akademisi'nden almıştır.

Tüm hakları saklıdır. İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü'nün izni olmaksızın bu çalışmanın hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz.

Bu çalışmada ifade edilen görüşler yazarlara aittir ve IstanPol ve Friedrich-Ebert-Stiftung Vakfı'nın kurumsal görüşleri ile kısmen veya tamamen örtüşmeyebilir.

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti

- 5 -

Giriş ve Temel Kavramlar

- 6 -

Orta ve Doğu Avrupa: Antiemperyalist Duyarlılıklar

- 8 -

Macaristan: “Fırsatçı” Bir Doğu Açılımı

- 14 -

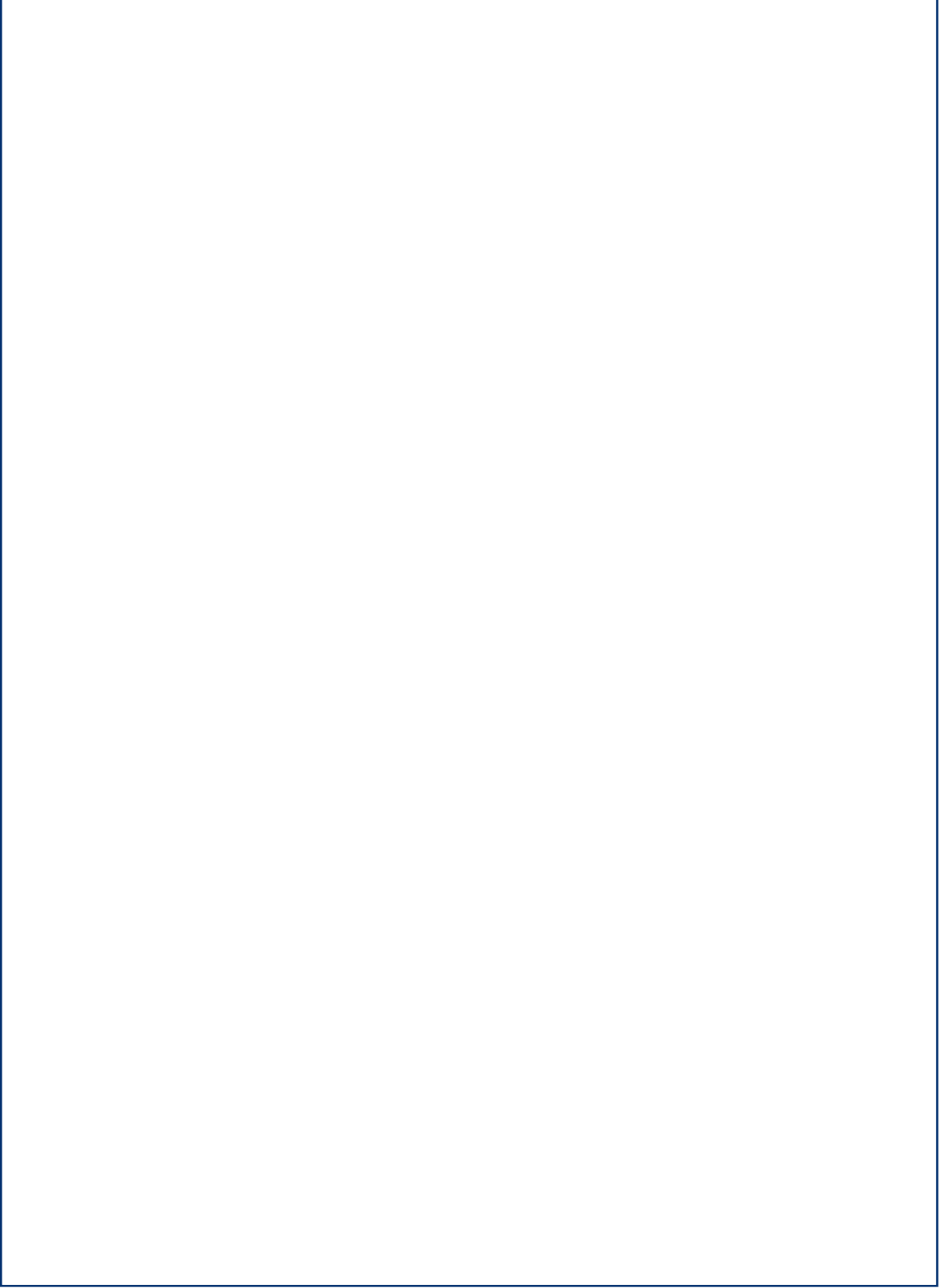
Polonya: İdeoloji Odaklı Dış Politika

- 16 -

Sonuç

- 19 -

4 AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİNDE UZLAŞI: MACARİSTAN VE POLONYA'NIN POPÜLİST DIŞ POLİTİKASI

YÖNETİCİ ÖZETİ

- Macaristan ve Polonya hükümetleri, Avrupa Birliği'ne (AB) yönelik eleştiriyi, seçkincilik karşıtlığını ve insan merkezliliğini kristalize etmek için kullanan farklı bir popülizm tipini uygulamaktadır.
- Viktor Orbán, AB kurumları ve normlarına karşı ortak bir mücadeleye dayalı Avrupa-şüpheli bir birlik algısı inşa etmek istemektedir. Orbán'ın fikirleri popülist anlatıya çok iyi uymaktadır. Ona göre “yozlaşmış AB, demokrasi ilkelerine aykırı hareket etmekte ve bu nedenle ‘halkın’ genel iradesini temsil etmekte başarısız olmaktadır.”
- “Yozlaşmış” AB seçkinlerini ulusal egemenliği ve geleneksel Polonya/Macaristan yaşam tarzını baltalamakla suçlamanın yerel düzeyde çeşitli pratik avantajları mevcuttur. Bu hükümetler, bu stratejiyle, bir yandan göç ve LGBTİ+ haklarını reddederken, diğer yandan da yozlaşmış Batılı seçkinlerin, Orta ve Doğu Avrupa'ya (ODA) gelenekçi değerleri savunduğu için saldırmanın bir “bahanesi” olarak hukukun üstünlüğünü ve yolsuzluk eleştirisini kullandıklarını söylemekte ve bu şekilde eleştirileri gayrimeşrulaştırmaya çalışmaktadır.
- Macaristan ve Polonya savunma ittifakının gerçek amacı, ulusal anayasa mahkemelerinin Avrupa Adalet Divanı'nın kararlarını görmezden gelmesini veya değiştirmesini sağlamaktır. Bu durum, AB'nin hukuk düzenine karşı sistemik bir tehdit oluşturmaktadır.
- Macaristan ve Polonya, AB'yi bir “kum torbası” olarak görmelerine rağmen birçok dış politika meselesinde de farklı bakış açılarına sahiptirler. Viktor Orbán'ın Avrasya entegrasyonunu Transatlantik egemenlikçi bir alternatif olarak görme vizyonu, temel olarak oportünizm ve finansal sebeplere dayanmaktadır, ideoloji odaklı Polonya hükümeti Rusya'ya karşı şahin bir duruş sergilemektedir.
- İç ve dış politika konularındaki çatışmalı pozisyonlarına rağmen, Avrupa'ya şüpheyle yaklaşan popülistlerin Avrupa Parlamentosu'nda güçlerini birleştirme iradesini de küçümsemek gerekmektedir.

GİRİŞ VE TEMEL KAVRAMLAR

Soğuk Savaş sonrası dönemde, özellikle Transatlantik entegrasyonu ile Avrupa Birliği'nin çeşitli krizleri hem Doğu'da hem de Batı'da popülizmin yükselişi için verimli bir zemin sağlamıştır. Popülistler çok çeşitli yaklaşımlar kullandıklarından, bu alandaki araştırmalar (Verbeek&Zaslove, 2017; Chrissyogelos, 2021) tek bir popülist dış politika diye bir şey olmadığını öne sürmektedir. Buna göre, belirli bir dış politika yaklaşımı, çoğunlukla popülizm ile popülist paydaşlar tarafından benimsenen ana ideoloji arasındaki ilişkiye bağlıdır.

Orta ve Doğu Avrupa bu konuda çalışılması gereken özel bir bölgedir. Sadece demokrasi ve hukukun üstünlüğünün gerilemesinin önemli bir örneği haline gelmekle kalmayıp, Avrupa Birliği içinde popülizmin en çok telaffuz edildiği ülkelere de ev sahipliği yapmaktadır. Bu yıl Sovyetler Birliği'nin çöküşünün 30. yıl dönümüne denk düşse de, bugün demokratik yönetişimin kalitesindeki düşüş en şiddetli şekilde Macaristan ve Polonya'da görülmektedir (V-DEM, 2021). Ayrıca; Macar ve Polonyalıların AB'ye büyük güven duymalarına rağmen, her iki ülkedeki Avrupa şüpheli partileri; Macaristan'da Fidesz (Genç Demokratlar İttifakı - Magyar Polgári Szövetség) ve Polonya'daki PiS (Prawo i Sprawiedliwość - Hukuk ve Adalet Partisi), sırasıyla 2010 ve 2015'ten bu yana ardı ardına seçimler kazanmayı başarmıştır (Pew Research, 2019).

Popülist dış politika bağlamında bu ülkelere daha fazla ilgi gösterilmesi çeşitli nedenlerle çok önemlidir. LGBTİ+ haklarına yönelik saldırı üzerine büyük bir siyasi fırtınanın ortasında (bu yıl EPP'den (European People's Party – Avrupa Halk Partisi) ayrıldıktan sonra tarafsız bölgede konumlanan Macaristan Başbakanı Viktor Orbán, AB kurumları ve normlarına karşı ortak mücadeleye dayalı bir Avrupa şüpheli birlik algısı inşa etmek istemektedir. Polonya'nın gayriresmi lideri¹ Jarosław Kaczyński'yle birlikte, Avrupa şüpheli popülist söylemlerinde yalnızca güçlü bir antiemper-

---

*Macaristan Başbakanı
Viktor Orbán, AB kurumları
ve normlarına karşı ortak
mücadeleye dayalı bir
Avrupa şüpheli birlik algısı
inşa etmek istemektedir.*

---

yalist tema kullanmakla kalmamakta, AB'nin kurumsal tasarımını önemli ölçüde değiştirmeyi ve böylece entegrasyonun yasal temeline meydan okumayı da amaçlamaktadırlar.

Bu politika raporunun amacı üç yönlüdür. Macaristan ve Polonya'da Avrupa şüpheliği ile popülizm arasındaki bağlantıyı açıklamanın yanı sıra, amacım bu vakaları Batı (İtalyan, Fransız) örnekleriyle karşılaştırmaktır. Fidesz ve PiS'in dış politikalarını yakından inceleyerek, zayıf bir şekilde bağlantılı oldukları kıtadaki benzer hareketlerinden farklı kaynaklardan türeyen milliyetçi eğilimlerini de vurgulamaya çalışacağım.

POPÜLİZM VE AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİ

Cas Mudde'den yola çıkarak; bu yazıda popülizmi siyasetin halkın genel iradesinin bir ifadesi olması gerektiğini savunan, “toplumu, bir yanda ‘saf halk’ ve diğer yanda ‘yozlaşmış seçkinler’ olmak üzere homojen ve karşıt iki gruba ayıran zayıf-merkezli bir ideoloji” olarak tanımlamaktayım.

Ancak popülistler yalnızca “saf halk” ile “yozlaşmış seçkinler” arasındaki düşmanlığı teşvik etmekle kalmaz, gerçek halkın tek sesi olduklarını ve yönetimlerine karşı herhangi bir direnişin düpedüz gayrimeşru olduğunu iddia etmektedirler. Böylece, “biz” ve “onlar” arasındaki siyasi mücadele, bir kolektif kimliğin kazanımlarının ancak diğerinin menfaatinin azalmasıyla mümkün olduğu, sonsuz bir ahlakileştirilmiş sıfır toplamlı çatışmalar dizisi olarak algılanmaktadır.

Dahası, Jan-Werner Müller'in (2019) belirttiği gibi popülistler, “Halk tekil bir yargı, tek bir irade ve dolayısıyla tekil, muğlak olmayan bir yetki geliştirebilecekmiş gibi konuşur ve hareket eder,” ki bu durum oldukça problemlidir. Böyle gerçekçi olmayan bir uyum varsayımını dayatmak, azınlıkların haklarını tehdit etmekte ve liderlerin otokrasiye giden yoldaki kontrol noktalarını ortadan kaldırmasını sağlamaktadır (Galston, 2018).

Hem Fidesz hem de PiS kendilerini eşcinsel evlilik, kürtaja erişim, ötenazi veya çok kültürlülük gibi liberal kişisel özgürlükler gündemine şiddetle karşı çıkan sağcı muhafazakâr partiler olarak tanımlamaktadır. Polonya iktidar partisine gelince, Hıristiyanlık PiS kurulduğu andan itibaren ulus için asli faillik kaynağı olarak kabul edilmiştir. Bunun aksine Fidesz, 1989'daki rejim değişikliği sırasında liberal bir partiydi, ancak daha sonra siyasi duruşunu değiştirdi ve 90'ların ortalarında sağcı bir parti oldu (Bozóki, 2008).

Göçmenlere yönelik milliyetçi, yabancı düşmanı tutumları bu partileri Batılı radikal sağ partilere yaklaştırırken, komünizm sonrası geçişin neoliberal yaklaşımına yönelik eleştirel tutumları, ekonomik sorunlarda belirli sol pozisyonları benimsemelerini sağlamaktadır (Inglehart&Norris, 2016). Her iki parti de devlet kapitalizmini ve kilit sektörlerin yeniden ulusallaştırılmasını teşvik eden güçlü devletçilik ve ekonomik milliyetçilik gelenekleri üzerine inşa edilmiştir.

Orta ve Doğu Avrupa'da özgürlükler karşıtı eğilimin yükselişine ilişkin literatür, ortaya çıkan “yeni muhafazakârlığı” tanımlarken popülizm gibi terimleri ana kavramlar olarak kullanmaktadır. Orbán ve Kaczyński'nin konuşmalarına ilişkin karşılaştırmalı söylem analizi, her ikisinin de “halk” (veya ulus) ile onun birçok yozlaşmış “düşmanı” arasına radikal bir sınır çizerek güçlü

bir popülist ideoloji (Csehi & Zgut 2020) formüle etmeyi başardığı sonucuna varmıştır. Mudde ve Rovira Kaltwasser'in (2017) belirttiği gibi, popülist radikal sağ partiler genellikle bir ulus devlet içinde sınırlı bir kültürel birlik ve dışlayıcı bir yapı olarak “saf halk”ı yüceltirler.

Avrupa şüpheciliği, daha az soyut fikirlere dayanan çok daha dar bir kavramdır ve AB entegrasyon sürecine karşı olmak anlamına gelmektedir. Taggart

ve Szczerbiak (2004) “sert” ve “yumuşak” karakterli Avrupa şüpheciliği arasında bir ayrım yapmaktadır. Sert versiyon Avrupa projesini başlı başına reddetmek anlamına gelirken; yumuşak versiyon entegrasyona, genellikle belirli bir politika kararını veya yönelimini eleştiren nitelikli bir muhalefet anlamına gelmektedir.

Popülist radikal sağ partiler genellikle bir ulus devlet içinde sınırlı bir kültürel birlik ve dışlayıcı bir yapı olarak “saf halk”ı yüceltirler.

ORTA VE DOĞU AVRUPA: ANTIEMPERYALİST DUYARLILIKLAR

Popülistler, Avrupa Parlamentosu üyelikleri ve Konsey'deki hükümet temsilcileri aracılığıyla AB'nin dış politikasını dolaylı veya doğrudan etkileyebilmektedir. Macaristan ve Polonya hükümetleri derinleşen entegrasyonun kurumsal gidişatını sorguladıkları ve özellikle sığınma ve göç konusunda ortak bir şekilde AB politikalarına karşı çıktıkları için, Avrupa'ya karşı şüphecidirler. PiS ve Fidesz, artan AB entegrasyonunu ulusal egemenlik için bir tehdit olarak algılamaktadırlar. Bu nedenle, her iki hükümet de Brüksel'in yetkilerini kısıtlayabilecek bir "ulus devletler birliği"ni savunmaktadır.

AB'de net yararlanıcı olan Macaristan ve Polonya, özel paralel yapılar kurulmasına ikinci bir üyelik kuşağı oluşturabileceğinden endişe duydukları için karşı çıkmaktadırlar. Ancak aynı zamanda her ikisi de AB'yi "yozlaşmış seçkinler"le bir tutmakta ve onu Macaristan ve Polonya'nın "arı halkı"nın karşısına yerleştirmektedir. Róbert Csehi ile ortak makalemizde, bunun "anti-elitizmi ve insan-merkezçiliği kristalize etmek için AB'ye yönelik eleştirinin kullanıldığı farklı bir popülizm türü" olduğunu savunmuş-tuk (Csehi & Zgut, 2020: 2).

Milliyetçilik, göçmen karşıtı duyguları harekete geçirmek için yerli-milliyetçi bir söylem kullanan popülist radikal sağın temel bir özelliğidir. PiS ve Fidesz, mül-

teci krizlerinin başlangıcından bu yana AB sığınma politikalarına, özellikle mülteciler konusundaki sorumluluğun paylaşımına şüpheyle bakmaktadır. Bu dönemde Visegrád Grubu (Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya) içindeki işbirliği bu iki ülkede, özellikle Macaristan'da, oldukça önem kazanmıştır; çünkü göç kota sistemine muhalefet Visegrád Grubu'nu, Batılı AB üye ülkeleri karşısında alternatif bir güç merkezi olarak tanıtmaya fırsatı sağlamıştır.

***PiS ve Fidesz, artan
AB entegrasyonunu
ulusal egemenlik
için bir tehdit olarak
algılamaktadırlar.***

İlk bakışta, Macaristan'da Viktor Orbán, Polonya'da Jarosław Kaczyński, İtalya'da Matteo Salvini ve Fransa'da Marine Le Pen göçmenlik ve cinsel azınlıklar üstüne kurulu Avrupa şüpheciliklerini, yozlaşmış ve kibirli bir biçimde; İslamı ve LGBTİ+ haklarını benimseyen kişi-

lerin, intihara meyilli olduklarını vurgulayan benzer bir söylem aracılığıyla dile getirdiler.

PiS ve Fidesz, mülteci krizlerinin başlangıcından bu yana AB sığınma politikalarına, özellikle mülteciler konusundaki sorumluluğun paylaşımına şüpheyle bakmaktadır.

Yine de, daha yakından bakıldığında tarihsel travmaların Orta ve Doğu Avrupa'daki popülist tutumlar üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Avrupa entegrasyonu projesi küreselleşmeye karşı küçük ülkelerin refahını korumak için tasarlanırken, Orbán ve Kaczyński'nin popülizmi yozlaşmış,encil ve küreselci sistemin, "halkı" sözümona nasıl marjinalleştirildiği ve onun ulus ve egemenliğini nasıl çaldığı anlatısına oturmaktadır. Bu liderler AB'yi, Orta ve Doğu Avrupa'yı sömürgeleştirme için yerel muhalefet ve George Soros'la işbirliği yapan "yozlaşmış seçkinler" olarak tasvir etmektedirler. Popülistler kimlik temelli kaygıları istismar etmek için ise, Amerikalı Yahudi milyarderin "Brüksel'i kontrol ettiğini, Müslüman göçünü ve eşcinsel evliliği"ni topluma dayattığı gibi doğru olmayan iddiaları öne sürerek onları günah keçisi olarak kullanmaktadırlar.

Daha yakından bakıldığında tarihsel travmaların Orta ve Doğu Avrupa'daki popülist tutumlar üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir.

ORBÁN'IN BRÜKSEL'E KARŞI BİTMİYEN MÜCADELESİ

Viktor Orbán'ın 2010'da iktidara gelmesinden bu yana antiemperyalist tema, söylemlerinde belirgin bir şekilde yer almıştır. Önemli ölçüde uluslararası eleştiriler alan bir "özgürlük karşıtı yeniden yapılanma" ruhuyla, Macaristan hükümeti hemen yeni bir anayasa üzerinde çalışmaya başlamıştır. Popülistler, "halkı" kurulu iktidara karşı çıkmaktan ziyade kurucu olarak gördüklerinden, bu hareket popülist bir gündeme çok iyi uymaktaydı (krş. Kalyvas, 2005). Böylece Viktor Orbán, "1848'de Viyana'nın bize emretmesine izin vermedik, 1956'da Moskova'nın bize emretmesine izin vermedik ve şimdi de Brüksel'in ya da başkalarının bize emretmesine izin vermeyeceğiz," (McLaughlin, 2011) diyebilmekteydi.

Viktor Orbán'ın 2010'da iktidara gelmesinden bu yana antiemperyalist tema, söylemlerinde belirgin bir şekilde yer almıştır.

Ekonomik birliğin ve serbest dolaşımın Doğu ile Batı arasında bir asimetrik etki riski yarattığını söylemek mümkündür. Ayrıca Verbeek ve Zaslove'nin (2017) belirttiği gibi, zayıf Avrupalı kimliği ve genellikle etkisiz, teknokratik yönetim, çoklu krizler esnasında AB'yi popülistler karşısında kolay bir hedef haline getirmiştir. Ancak AB'yi, üye devletlerine gerçekten emreden ve baskı altına alan Sovyetler Birliği'yle karşılaştırmak, bu bölgenin kimlik temelli kaygıları ve aşağılık komplekslerini komünizmden 30 yıl sonra hâlâ istismar etmek isteğinin bir göstergesidir.

Bu amaçla Viktor Orbán, Brüksel'i bir "Avrupa imparatorluğu" olarak kınayarak, Brüksel hakkındaki tek sayfalık reklamlarıyla Avrupa medyasını reklam yağ-

muruna tutmuştur (Kömüves&Maclean, 2021). Orbán “daha yakın bir birlik” teriminin Avrupa Birliği Antlaşması’ndan çıkarılmasını istemekle kalmayarak, “Avrupa Parlamentosu’nun çıkmaz sokak olduğunu kanıtladı” iddiasıyla AB entegrasyonunun en büyük başarılarından birini tersine çevirmeyi ummaktadır. AB’nin güçlü meşruiyete sahip tek doğrudan seçilmiş organının feshedilmesi, “halkın genel iradesini temsil etmekte başarısız olduğu için demokrasi ilkelerine karşı işleyen” yozlaşmış AB hakkındaki popülist anlatıya uymaktadır (Csehi & Zgut, 2020: 3).

Anayasal bir çoğunluğa sahip olan Orbán, Polonya bağlamında neredeyse hiç bulunmayan Avrupa şüpheli popülist anlatıyı desteklemek için, çok çeşitli siyasi ve yasal önlemler (afiş kampanyaları, ulusal istişareler, yasal girişimler vb.) kullanmaktadır.

Bu Avrupa şüpheli kampanyaların George Soros figürü ve çevresine odaklanması “yozlaşmış AB elitlerinin arkasındaki kukla ustası” biçiminde dolaylı ama bariz bir anti-Semitik retoriği ateşlemektedir. Bu, AB üyeliğini ağırlıklı olarak destekleyen bir toplumda dış tehdit unsurunu sabit tutma amacına hizmet etmektedir.

PİS: AB HUKUKUNUN ÜSTÜNLÜĞÜNÜ SORGULAMAK

Polonya’nın fiili lideri Jarosław Kaczyński, PiS 2015’te iktidara dönmeden önce bile Polonya siyasetinin kurumsal yapısını değiştirmek için büyük emellere sahipti. 2014’te yaptığı bir açıklamada, “Önerdiğimiz tüm değişiklikler mevcut anayasa kapsamında ama bu yeni bir anayasa yapma ihtimalinden vazgeçtiğimiz anlamına gelmiyor,” demişti. Bunikowski’nin (2018:11) Mazur’dan alıntılanmış şekliyle: “Kaczyński modern

demokraside hukukun üstünlüğünün reformcuların ellerini bağladığını ve bunun eski komünist seçkinlere ve ayrıcalıklara yaradığını düşünüyor olmalıydı.”

Sejm’de anayasal çoğunluğa sahip olmadıkları için, PiS doğrudan değişiklikler getirmedi; ancak Anayasa Mahkemesi’nden (AM) başsavcılığa ve genel mahkemelere kadar yargıda ve medya kanununda önemli değişiklikler başlattı, bu daha sonra AB içinde hukukun üstünlüğü ilkesine uyum konusunda yoğun eleştirilere yol açmıştır. Kaczyński de, “AB’de kimsenin hangi yolu izlememiz gerektiğini belirlemesine izin vermeyeceğiz” (Polonya Current events, 2015) ve “Biz bir koloni değiliz, kendi yolumuzda ilerleyeceğiz” iddialarında bulunarak antiemperyalist bir söylem kullanmıştır (Polonya Current events, 2015).

Kaczyński’nin gerekli reformların uygulanmasını imkânsız kılan engellere işaret eden “hukuki/anayasal imkânsızlık” kavramı (Sadurski, 2019), özel popülizm türünü en iyi şekilde yansıtmaktadır. PiS hükümeti “dekomünizasyon” bahanesiyle demokratik kurumların da halkın doğru temsilcileri olarak görülmediğini savunmuştur.

Polonya ile AB arasında, hukukun üstünlüğü konusunda altı yıl süren anlaşmazlıktan sonra, PiS, AB’nin yasal düzenine meydan okuyacak kadar ileri gitmiştir.

Orbán ve Kaczyński politikalarının ortak özelliği her ikisinin de ülkelerinde demokratik geçiş dönemlerinin kazanımlarından uzaklaşmaları ve gerçekleştirmek istedikleri siyasi dönüşümlere yönelik çabalarını meşrulaştırmak için bu demokratikleşme dönemlerini başarısızlık olarak nitelendirmeleridir. Bunu başarmak için Macaristan “Temel Kanun”u kullanıp istismar ederken, Polonya ise bağlayıcı 1997 Anayasası’nı hiçe saymakta ve aynı zamanda yeni özgürlük karşıtı gizli anayasasını oluşturmaktadır (Drinóczi & Bien-Kacala, 2020).

Polonya ile AB arasında, hukukun üstünlüğü konusunda altı yıl süren anlaşmazlıktan sonra, PiS, AB’nin yasal düzenine meydan okuyacak kadar ileri gitmiştir. Diğer

yandan Polonya hükümeti, Avrupa Birliği Adalet Divanı (CJEU – Court of Justice of the European Union) kararlarını genellikle görmezden gelmiştir (Bielecki, 2021). Fakat bununla beraber, Hukuk ve Adalet Partisi, AB hukukunun belirli bir hükmünün anayasaya aykırı olduğunu ilan eden bir karar almak istemiştir. Tartışmalı hüküm, Adalet Divanı'na, üye devletlerde belli mahkemelerinin kompozisyonu ve buralara atanan yetkililerin yeterlik ve atanma biçimlerini belirleyen ulusal hükümleri gözden geçirme yetkisi vermektedir. Bu nedenle, Polonya Anayasa Mahkemesi, AB sözleşmesinin bazı maddelerinin Polonya Anayasası ile uyumlu olmadığına hükmetti ve AB hukukunun belirli konularda ulusal mevzuata üstünlüğü ilkesini reddetti. Bu kararın Polonya ve AB arasındaki ilişkileri daha da gerginleşmesine sebep olacağı beklenmektedir. Bu arada AB Komisyonu, Polonya ve Macaristan'ın sunduğu Ulusal Yeniden Yapılanma Planları'nı, her iki ülkenin de yargı bağımsızlığını baltaladığı ve medya özgürlüğünü ihlal ettiği gerekçesiyle henüz onaylamamıştır.²

Polonya hükümeti (Macaristan'a benzer şekilde) genellikle diğer ülkelerden yasal örneklere atıfta bulunsa da Polonya'nın AB yasalarına yönelik itirazları ile –örneğin– Almanya'da başlatılan arasında önemli farklılıklar vardır. Karlsruhe Mahkemesi, Avrupa Merkez Bankası tarafından tahvil alımının geçerliliğini değerlendirip Divan'ın uyguladığı yöntemi sorgularken, Polonya Bakanı Mateusz Morawiecki, AB hukukunun Polonya'ya uygulanması fikrine topyekûn karşı çıkmıştır.

AVRUPA RÖNESANSI – FARKLI BİR AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİN ETKİSİ ALTINDA

Avrupa'nın geleceğine ilişkin tartışmalar için seslerini duyuran Macaristan'daki Fidesz ve Polonya'daki PiS partileri, 14 aşırı sağ partiyle ortak deklarasyon için bir araya gelmiştir. Avrupa şüpheciliği manifestosunda taraflar; Avrupa'daki mevcut “toplumsal yapıları”, aile kurumunu ve gelenekleri yok ettiği iddia edilen “tehlikeli ve istilacı toplum mühendisliği”ne karşı birlik olma sözü vermişlerdir.

Aile yanlısı değerler; LGBTİ+ ve kürtaj karşıtı vb. gelenekçi anlatıları pazarlamaya yarayan bir moda kavram haline gelmiş olsa da, Macar-Polonya ekseninin gerçek

niyeti başka bir yerde gizlidir. Bu hükümetler, ulusal Anayasa Mahkemelerinin Avrupa Birliği Adalet Divanı kararlarını reddetmesine veya değiştirmesine izin vererek üye devletleri korumak istemektedirler. Divan, her iki ülkedeki mevzuatı da AB hukukunun ihlali olarak yıllarca eleştirmiştir. AB, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün gerilemesini durdurmak için çeşitli yeni araçlar sunsa da, şimdiye kadar iki ülkedeki otoriter yeniden yapılanmayı, en azından yavaşlatabilecek olan, aslen AB Adalet Divanı olmuştur.

AB, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün gerilemesini durdurmak için çeşitli yeni araçlar sunsa da, şimdiye kadar iki ülkedeki otoriter yeniden yapılanmayı, en azından yavaşlatabilecek olan, aslen AB Adalet Divanı olmuştur.

Ancak “yozlaşmış” AB elitlerini, ulusal egemenliği ve geleneksel Leh-Macar yaşam tarzını baltalamakla suçlamanın, yerel düzeyde çeşitli pratik avantajları da mevcuttur. Bu hükümetler, bu stratejiyle, bir yandan göç ve LGBTİ+ haklarını reddederken diğer yandan da yozlaşmış Batılı elitlerin, hukukun üstünlüğünü ve yolsuzluk eleştirilerini Orta ve Doğu Avrupa'ya gelenekçi değerleri savundukları için saldırmanın bir “bahanesi” olarak kullandıklarını söyleyerek, eleştirilerin meşruiyetini bozmaya çalışmaktadırlar. PiS ve Fidesz ayrıca, “Avrupalı seçkinler”in, ikinci bir AB entegrasyonu katmanını oluşturarak mülteci kotaları ve eşcinsel hakları üzerindeki kısıtlamaları nedeniyle onlardan intikam almak istediklerini de yanlış bir şekilde iddia etmişlerdir.

Macar, Polonyalı, Fransız, İtalyan vb. partileri bir araya getiren asıl şey ise, hepsinin Avrupa şüpheci popülizm-

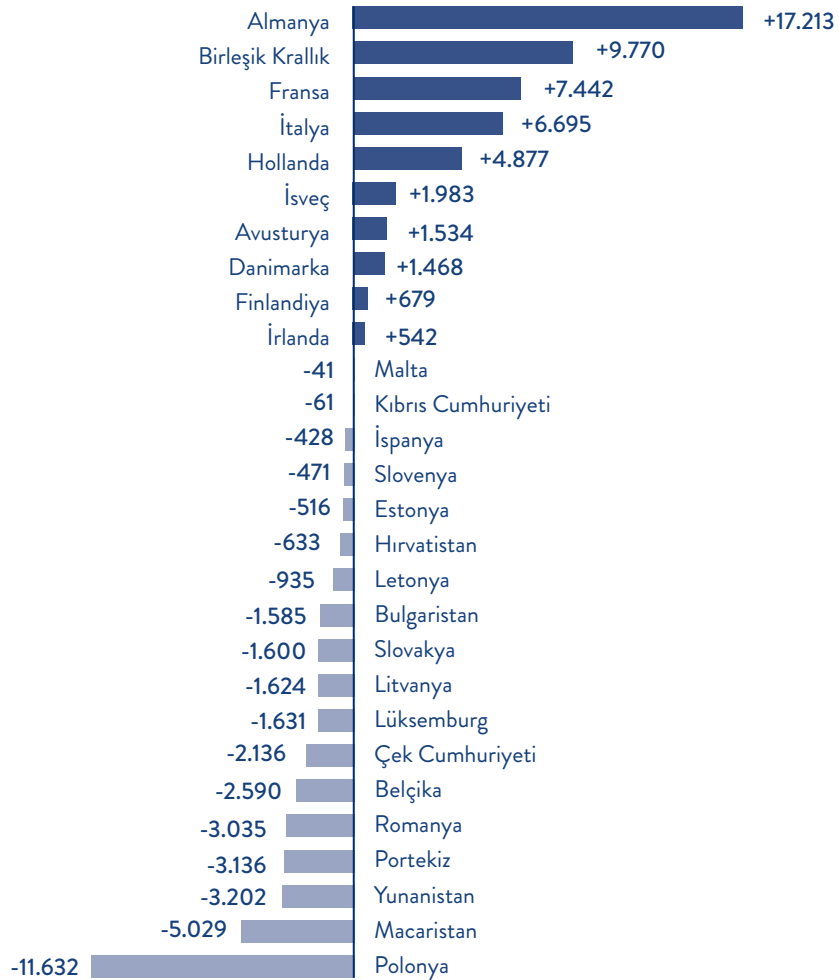
leridir; yani AB'yi tüm zorluklar için suçlanacak bir "kum torbası" olarak kullanmalarınıdır. Ancak, Avrupa şüpheci popülizminin ana motivasyonu bir yana, daha geniş dış meseleler söz konusu olduğunda homojen bir grup olarak nitelendirilmeleri mümkün değildir.

Caramani ve Manucci'nin (2019) öne sürdüğü gibi, ulusal geçmişi yeniden detaylandırma stratejileri bir ülkede popülizmin gelişimini etkileyebilir. Her ne kadar analizleri Batı Avrupa ve onun faşist geçmişine odaklansa da dört farklı yeniden detaylandırma türünden/stratejisinden oluşan yapıyı (suçlulaştırma, kahraman-

laştırma, mağdur etme ve hükümsüz kılma) Orta ve Doğu Avrupa bölgesine de uygulanabilir. Macaristan ve Polonya örneğinde, yeniden detaylandırma söylemi kahramanlaştırmaya dayanmaktadır.

Bu nedenle, Csehi'yle ortak makalemizde (2020) komünist rejimin reddedilmesinin bölgemiz üzerinde iki yönlü bir etkisi olduğunu savunmuştuk. İlk olarak bu, Orta ve Doğu Avrupa'da sağcı bir popülizmin egemen olmasına yol açmıştır. İkinci olarak da, AB ve Batı karşıtı, çok güçlü bir antiemperyalist anlatıya da zemin hazırlamıştır.

ŞEKİL 1: ÜYE DEVLETLERE GÖRE AB BÜTÇESİNE NET KATKIDA BULUNANLAR (2018, MİLYON EURO)*

* Üye devletlere göre AB bütçesine net katkılar, (2018, milyon Euro cinsinden)

Kaynak: Avrupa Komisyonu

Piyasa karşıtı liberalizmin daha belirgin olduğu ve Avrupa entegrasyonunun ekonomik etkisinin Avrupa şüpheli tutumların ana nedeni olduğu, İtalya ve Fransa'nın aksine, AB'nin ekonomik faydası onun bütçesinin net yararlanıcıları olan Macaristan ve Polonya'da daha az sorgulandı.

Ekonomik olarak Orta ve Doğu Avrupa, hem Macaristan'ın hem de Polonya'nın net yararlanıcı statüsü nedeniyle, pandemi öncesinde AB ortalamasına yavaş ama istikrarlı bir yaklaşıma tanık olunmuştur. Macaristan GSYİH'sının (Gayri Safi Yurtiçi Hsıla) büyümesinde, Alman otomotiv endüstrisinin rekabet gücü bir diğer önemli faktördü. Standart Avrupa İstatistik Ofisi'nin (Eurostat) anketlerine göre, 2018'de Polonyalıların yüzde 68'i ve Macar nüfusunun yüzde 54'ü ülkelerinin ekonomisini "iyi" olarak değerlendirirken, bu oran Fransızlarda yüzde 25 ve İtalyanlarda yüzde 20'di.

İtalyan popülistleri işgücü piyasası istikrarsızlığı ve mali özerklik konusundaki endişelere odaklanırken ve Ulusal Cephe'nin (Rassemblement national – RN) lideri Marine Le Pen, Fransız tarımının korunmasına takılıp kalmışken, PiS ve Fidesz, antiemperyalist söylemlerine de uygun biçimde, anahtar ekonomik sektörleri yeniden kamulaştırmakla meşgul oldüler. Bir Frexit ya da Frank'a dönüş,

artık Ulusal Cephe'nin gündeminde olmasa da, bunlar daha önce Marine Le Pen'in söyleminin güçlü unsurlarıydı.

AB'nin ekonomik faydası Orta ve Doğu Avrupa'da oldukça olumlu bulunduğundan, "AB'den çıkalım" kampanyaları bölgesel hükümetler tarafından şimdiye kadar açıkça teşvik edilmedi. Bununla birlikte Fidesz ve PiS'nin bu fikri hiç düşünmediğini söylemek de doğru olmayacaktır. Hükümet yanlısı Macar medyası, Fidesz ile AB arasındaki "hukukun üstünlüğü" koşuluna ilişkin gerilimin ortasında, kısa süre önce bir "Huxit" fikrini ortaya atmıştır. Hükümetin ana iddialarından bir tanesi, Macaristan'ın AB'den giderek daha az para alacağı ve dolayısıyla AB üyeliğinden daha fazla avantaj sağlayamayacağı yönünde olmuştur.

Aynı şekilde, hükümetin AB'nin yasal düzenine açıkça meydan okuduğu Polonya'daki siyasi söylemde, "Polexit" kavramı daha fazla öne çıkmıştır. Polonya hükümeti, AB mahkemesinin kararlarına açıkça saygısızlık etmekte ve AB hukukunun üstünlüğünü sorgulamaktadır. Eski Polonya Ombudsmanı Adam Bodnar'ın (2020) belirttiği gibi, bu, Polonya yargısına AB içinde duyulan güveni kaybetmesine neden olabilecek bir "yasal Polexit"le sonuçlanabilecektir.

AB'nin ekonomik faydası Orta ve Doğu Avrupa'da oldukça olumlu bulunduğundan, "AB'den çıkalım" kampanyaları bölgesel hükümetler tarafından şimdiye kadar açıkça teşvik edilmedi.

MACARİSTAN: “FIRSATÇI” BİR DOĞU AÇILIMI

Popülistlerin dış politika tercihleri söz konusu olduğunda, ayrılan güçler en yakın müttefikler arasında bile daha belirgin hale geliyor. Wojciech Przybylski'nin (2017) haklı olarak savunduğu gibi, Polonya ve Macaristan, dış politikalarında milliyetçilik ve kurumları hiçe sayan bir yaklaşımla karışmış postmodern ideolojiden oluşan bir “kaotik kokteyl” uygulamaktadır.

Örneğin sağ popülizmin, Rus ve Çin propagandası için verimli bir zemin sunduğunu iddia etmek doğru olabilir. AB'yi bireysel özgürlük ve serbest piyasalar için en önemli tehdit olarak gören muhafazakâr ve özgürlükçü Avrupa şüpheli, düşmanlarının düşmanının dostları olduğuna inanma eğilimindedir. Muhtemelen, Kremlin'in sosyal muhafazakâr değerleriyle uyumlu olacaklardır. 2017'de Macaristan hükümeti, aşırı muhafazakâr ve homofobik bir etkinlik olan ve Rus aşırı sağ tarafından da araçsallaştırılan Dünya Aile Kongresi'ne ev sahipliği yapmıştır.

Ancak Macaristan'ın dış politika ilişkilerini 'Berlin-Moskova-İstanbul üçgeni' içinde çeşitlendirmeye çalışan Viktor Orbán gibi popülistler için bu konu, ideolojinin ötesine geçmekte-

dir. Viktor Orbán'ın Transatlantikçiliğe alternatif olarak egemenlikçi Avrasya entegrasyonu vizyonunu ortaya koymasının altında yatan asıl olarak pragmatik ve finansal nedenlerdir. “Doğu açılımı” stratejisi, aynı zamanda, hükümdarın gücünü ve kişisel servetini, gerekli olan her yolla sağlamlaştırma rolüne de hizmet etmektedir. Orbán, Çin ve Rusya'yı Macaristan'ın alternatif müttefikleri olarak betimleyerek, yalnızca ülkedeki demokratik gerileme süreci nedeniyle hükümetin AB'deki izolasyonunu dengelemeye değil, aynı zamanda alternatif fon kaynakları bulmaya da çalışmaktadır. Bu, 2018'de başbakanın “[eğer] Avrupa Birliği mali destek sağlayamazsa, Çin'e döneceğiz,” sözlerine de yansımıştır (Macaristan Haber Ajansı, 2018).

***Viktor Orbán'ın
Transatlantikçiliğe
alternatif olarak
egemenlikçi Avrasya
entegrasyonu vizyonunu
ortaya koymasının
altında yatan asıl olarak
pragmatik ve finansal
nedenlerdir.***

Macaristan, Pekin'in 16+1 ve Kuşak ve Yol girişimlerinin en ateşli destekçilerinden biridir³ ve Orbán hükümeti Pekin'le ilişkiler konusunda ana akım Avrupa görüşlerinden sıkça sapmaktadır. Budapeşte-Belgrad Demiryolu Projesi gibi Çin'le yürütülen ekonomik projeler, Rosatom'un nükleer yatırımı veya COVID-19'a karşı hem Rus hem de Çin aşularının hızlı onaylanması, büyük patronun müşteri ağına kazançlı iş fırsatları sağlamıştır.

Önemli isimlerden biri, Viktor Orbán'ın yakın arkadaşı ve aynı zamanda Macaristan'ın en zenginlerinden biri de olan Lőrinc Mészáros'dır (Kovács, 2018). Mészáros, Budapeşte-Belgrad demiryolu ihalesini iki Çin şirketiyle birlikte kazanan konsorsiyumun bir parçasıdır. Bu nedenle, şu anda devam eden ve gelecekte başlayacak olan potansiyel projeler, Fidesz'in Hong Kong gibi Pekin'in kırmızı çizgi olarak gördüğü konularda AB açıklamalarını engellemesinin nedenlerinden biri olabilir.

David Cadier ve Christian Lequesne (2020: 8) popülist hükümetlerin "Çin'le ilgili kararları Rusya'yla ilgili

kararlardan daha kolay engellediğini ve bunu yapmakta daha kararlı göründüklerini" savunmuştur. Orbán'ın ki gibi Orta ve Doğu Avrupa hükümetlerinin AB'nin karar alma sürecini anlamlı bir şekilde etkileme kapasiteleri yoktur: Lizbon Antlaşması'ndaki değişiklikler nedeniyle, daha küçük üye devletlerin tüm AB nüfusunun yüzde 35'ini gerektiren bir engelleyici azınlık formüle etmesi daha zor hale gelmiştir. Böylece, 16+1 işbirliğine katılan bazı ülkelerin, Çin'e karşı dış politika konusunda AB koordinasyonunu engellemek için belirli bir sebebi vardır. Şimdiye kadar Orbán hükümeti, diğerlerinin yanı sıra Pekin'in insan hakları kayıtlarını kınayan dört bildirgeyi veto etmiştir.

Dolayısıyla, Angelos Chrysogelos'un (2021:10) yakın tarihli bir makalesinde belirttiği gibi, "Orbán... Macaristan'da gerçekleşen gerçek değişimi meşrulaştırmak için ideolojik anlamda büyük ölçüde pragmatik ve istikrarlı bir dış politika ortaya koymuştur: Siyasi sistemdeki özgürlük karşıtı dönüşümler 'Yüzünü Avrasya'ya doğru dönmek' için kaçınılmaz ve gerekli ön şartlar olarak sunulmuştur."

POLONYA: İDEOLOJİ ODAKLI DIŞ POLİTİKA

Kaczyński, Doğu'dan diğer ülkelere yayılan komünist ideolojinin aslında Batı'da icat edildiği konusunda Orbán'la aynı fikirde olsa da, Rusya'yı hâlâ en büyük güvenlik tehdidi olarak görmektedir. Bu nedenle, Polonya'nın Moskova'yla ilişkileri istikrarsız ve çatışma eğilimindeyken ikili ilişkiler, zayıf ve çalışma seviyesinde seyretmektedir. Bu arada, bu durum aynı zamanda Polonya muhafazakâr siyasi düşüncesinde güçlü bir şekilde mevcut olan "Antemurale" mitine, yani Polonya'nın Hıristiyanlığın koruyucusu olduğu ve Hıristiyanlığı hem Doğu (Rus) hem de Batı (Alman) barbarlara karşı savunduğu varsayımına dayanmaktadır.

Ancak Polonya'nın Rusya'ya karşı agresif duruşu, PiS ile Kremlin arasında herhangi bir ideolojik yakınlığın olmayacağı anlamına gelmemektedir. Polonya hükümetinin Kremlin'in küresel seviyede muhafazakâr fikirleri teşvik etme çabalarının kilit araçlarından biri olan yeni kurulan Ordo Iuris (Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris) tarafından yönetilen Collegium Intermarium'u oldukça destekleyici bir tavrı vardır.

Polonya Dışişleri Bakanı Zbigniew Rau, Avrupa Parlamentosu'nda, açıkça Rus yanlısı odaklarla güçlerin birleştirilmesinin olanaksız olmadığını belirtmiş

AB'nin genişlemesi söz konusu olduğunda, PiS hükümeti, Macaristan için bir öncelik oluşturan Batı Balkanlar yerine, öncelikle Doğu Ortaklığı (Eastern Partnership) ülkelerine odaklanmaktadır.

---

olsa da (Bielecki, 2021), henüz yanıtlanmayan ana sorulardan biri, Varşova'nın potansiyel ortaklarının Rusya'ya karşı temelde farklı yaklaşımlarını gerçekten göz ardı edip etmeyeceğidir. Her şeye rağmen, PiS'in dış politika tercihleri esas olarak; Rusya'nın NATO'nun Doğu kanadına yönelik saldırılarına ilişkin endişelerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, AB'nin genişlemesi söz konusu olduğunda, PiS hükümeti, Macaristan için bir öncelik oluşturan Batı Balkanlar yerine, öncelikle Doğu Ortaklığı (Eastern Partnership) ülkelerine odaklanmaktadır. Ayrıca, Haziran 2020'de Macaristan ve Beyaz Rusya arasında daha

güçlü bir bağ kurulması çağrısında bulunan Viktor Orbán'ın aksine, Polonya hükümeti Başkan Aleksandr Lukaşenko'ya karşı her zaman agresif bir duruş sergilemiştir.

PiS ezelden beri Transatlantikçi olmasına rağmen Başkan Joe Biden'ın seçimleri kazanmasının ardından Washington ve PiS arasındaki ilişki gittikçe gerginleşmeye başlamıştır. PiS'nin yerli, popülist değerlerini paylaşan ve Polonya'da hukukun üstünlüğünün bozulması konusunda hükümete yumuşak davranan Başkan Donald Trump döneminde ikili ilişkiler belirsiz şekilde farklıydı. Ortaya çıkan yeni gerilimler haziran ayında Polonya hükümetinin Washington'un Başkan Duda'yı Biden-Putin görüşmeleri öncesinde ikili bir görüşmeye davet etmeme kararından şikâyet etmesiyle somut hale gelmiştir. Polonya diplomasisi, Başkan Biden'ın Kuzey Akım 2 Boru Hattı'yla ilgili Rusya'ya yönelik yaptırımlardan feragat etmesiyle de hayal kırıklığına uğradı ve bu da PiS'ye Beyaz Saray tarafından Polonya'da hukukun üstünlüğüyle ilgili dile getirilen eleştirilere ilişkin hayal kırıklıklarını dışavurma fırsatı vermiştir.

Polonya hükümeti ülkelerinde medyayı düzenleyen mevcut yasalarda bir değişiklik önerisini dayattığı için yakın zamanda ABD'yle büyük bir çatışmaya girmiştir (Kublik&Wronski, 2021). 11 Ağustos'ta Polonya Sejm'i, medya kuruluşlarının Avrupa Ekonomik Alanı (AEA – European Economic Area) dışındaki kuruluşlara ait olamayacağını hükmeden "Lex TVN" adlı yasayı kabul etti. Lex TVN 2015'ten beri ABD'ye ait ve iktidar cephesini sıklıkla eleştiren yayınları nedeniyle hükümet tarafından sevilmeyen, Polonya'daki en büyük özel yayın kuruluşunu hedef alıyordu. Trump'ın Polonya'da hukukun üstünlüğünün bozulmasına göz yummasına rağmen, büyükelçisi Georgette Mosbacher,

PiS'nin Ulusal Yayın Konseyi'nin (National Broadcasting Council) "TVN"ye ceza vermeye çalıştığı durumlara müdahale etmiştir.

Polonya geleneksel olarak Rusya'ya karşı ulusal egemenliğinin en önemli garantisi olarak ABD'yi görse de, iki ülkenin ilişkisi şu anda bir dönüşüm geçiriyor. PiS, "Lex TVN'nin Polonya mediasındaki Rus, Çin ve "uyuşturucu ticareti" etkisini engelleyeceğini savunurken, bu yasama eylemi daha geniş bir çoğulculuk karşıtı bağlama oturmaktadır. Andrzej Duda cumhurbaşkanlığı seçimini çok az farkla kazandığında, Jarosław Kaczyński eleştirel medyayı suçladı ve açıkça "Polonya'ı mediasının Polonyalı olması gerektiğini" öne sürdü (Czuchnowski&Kublik, 2020). Çatışma, Kaczyński'nin siyasi "düşmanı," Avrupa Halk Partisi'nin (EPP) lideri ve Avrupa Konseyi'nin eski başkanı Donald Tusk'ın açıkça merkez sağ muhalefete (Sivil Platform – Platforma Obywatelska) kaydırmaya çalışmak için siyasete geri dönüşüyle daha da alevlendi. Bu nedenle Kaczyński amiral gemisi TVN24 kanalını

Polonya geleneksel olarak Rusya'ya karşı ulusal egemenliğinin en önemli garantisi olarak ABD'yi görse de, iki ülkenin ilişkisi şu anda bir dönüşüm geçiriyor.

Tusk'ın siyasi bir aracı olarak tanımlamaktadır. Bu, yalnızca PiS'nin, yozlaşmış (yabancı) seçkinlere karşı "gerçek halkın" sesini adil bir şekilde temsil edebileceği ve kendi yönetimine yönelik herhangi bir eleştirinin meşru olmadığı şeklindeki popülist argümana uymaktadır. Bu, hükümetin sadece gazetecilere değil, yargıçlara ve akademisyenlere yönelik artan tacizinde de kendini gösteren çok tehlikeli bir çoğulculuk karşıtı düşüncedir. Hükümetin medyayı kontrolü Polonya'daki potansiyel erken seçimlerin adaletli geçmesi üzerinde de olumsuz bir etki ortaya yaratacak, görevdeki iktidarın gücünü pekiştirmek için oyun alanını daha da zorlu hale getirecektir. Üstelik, Kaczyński'nin popülist argümanı, Avrupa'nın en Amerikan yanlısı bilinen ülkesine, ABD yatırımını baltalamak istediği gerçeğinden bir saptırmaydı. Başkan Duda'nın beklenen vetosu, sonun-

da Lex TVN'nin rafa kaldırılmasına yol açabilecek olsa da, çatışma, iç politikanın Polonya popülist hükümetinin dış politika gidişatını nasıl belirlediğinin bir göstergesidir.

Ayrıca Polonya makamları, Polonya vatandaşlığına atıfta bulunarak Zbigniew Brzeziński'yi yeni ABD büyükelçisi olarak kabul etmekte tereddüt ediyor ve bunun idari bir sorun teşkil ettiğini iddia etmektedir. Bu arada, Almanya büyükelçisi Arndt Freytag von Loringhoven babasının babasının Hitler'in sığınağında görev yaptığının Kaczyński tarafından ortaya çıkarılmasının ardından aylarca belirsizlik içinde kalmıştır. Kaczyński, bu hareketi Angela Merkel'e karşı bir hamle olarak sunmuştur (Wielinski, 2020). Bu, popülizmin ideolojik motivasyonlarıyla ilgili, diplomasi ve kurumsal tasarım açısından daha geniş bir sorunu yansıtmaktadır. Johannes Plagemann ve Sandra Destrati haklı olarak iddia ettikleri gibi, "Popülistler politika alanlarında ve özellikle dış politikada karar alma süreçlerini merkezi- leştirmekte ve kişiselleştirmektedir."

PiS 2015'te iktidara döndükten sonra, yalnızca Polonya diplomatik servisinin yapısını değiştirmekle kalmadı, aynı zamanda Polonya Dışişleri Bakanlığı'nın ağırlığını da önemli ölçüde zayıflattı. İlk olarak, komünizmin olduğu dönemde Moskova'daki MGIMO Üniversite-si'nden mezun olan Polonyalı diplomatlar görevden alındı, ardından da bunu daha önceki Sivil Platform hükümeti tarafından atananların çoğu takip etti. Dahası, Diplomatik Akademi'ye giriş koşulları kademeli olarak düşürüldü. Christian Lequesne'nin (2020) belirttiği gibi, "PiS, özellikle bu rol için gerekli deneyim veya becerilere sahip olmayan siyasi elçileri de atamayı tercih ediyor." Lequesne haklı olarak, Polonya'daki diplomatik kariyer "reformu"nun popülist partilerin iktidarda olduklarında nasıl da devleti ele geçirmeye çalıştıklarının bir göstergesi olduğunu savunmaktadır.

İkinci olarak, PiS, başbakanlık makamı, Başkan Duda'nın ofisi ve Dışişleri Bakanlığı arasındaki sorumlulukları yeniden dağıtarak dış politikada karar verme sürecini yeniden yapılandırdı ve bu da sıkıntılı bir yatay koordinasyon eksikliğine yol açtı (Wiejski, 2021).

SONUÇ

Her ikisi de AB’yi bir günah keçisi olarak kullansa da, Macaristan ve Polonya’nın daha genel dış meselelerde herhangi bir ortak pozisyonu yoktur. Chrysogelos’un belirttiği gibi, “dış politikaya yönelik tek bir popülist yaklaşım hakkında genelleme yapmak yanıltıcı olsa da, bazı popülist figürleri, hareketleri ve partileri birbirine bağlayan belirli temalar ve konular mevcuttur”; örneğin daha tek taraflı bir yaklaşım izlemek ve egemenlik üstündeki sınırlamaları reddetmek gibi.

Ayrıca, bu aktörler oybirliğiyle göçmen karşıtı bir duruş sergilemelerine rağmen, politika tercihleri, Avrupalı olmayan göçmenlerin zorunlu yer değiştirme kotası gibi daha spesifik bir konuda ayrışmalarına izin vermektedir. Salvini ortak bir Avrupa çözümünden yanayken Orbán ve Kaczyński böyle bir mekanizmaya karşı çıkmışlardır. Bu, Doğu-Batı ayrımının, popülist partilerin Viktor Orbán’ın sevgili “Avrupa Rönesansı” projesi gibi, tek bir Avrupa Parlamentosu (AP) fraksiyonunda işbirliği yapmasını zorlaştırdığı daha hassas konulardan sadece birisidir.

Ancak, popülistlerin Avrupa Parlamentosu’nda bir koalisyon oluşturma iradesini de küçümsememeliyiz çünkü Viktor Orbán, bu aktörleri öyle ya da böyle bir araya getirme sözünde çok kararlı görünmektedir. Macaristan başbakanının Salvini’yle tehcir konusundaki karşıt tutumlarına bakmaksızın müzakereye devam etmesi, AB politikalarını esaslı bir şekilde belirlemekten ziyade, göç karşıtı aktörler olarak algılanma arzusuyla hareket ettiklerini göstermektedir. Ayrıca Polonya-Macaristan savunma ittifakı, tırmanan hukuk devleti krizi ve bu iki devletin AB’yle olan anlaşmazlıklarıyla şekillenmektedir.

COVID-19 pandemisi, Avrupa Birliği için yeni ve benzersiz bir stres testi haline gelmiş ve Avrupa şüphecile-

rinin küresel bir pandemi krizinde nasıl ivme kazanabileceğine dair yapılacaklar listesindeki tüm maddeleri işaretlemektedir. Avrupa Dış İlişkiler Konseyi tarafından yürütülen anketlere göre (Dennison&Puglierin, 2021), AB kurumlarına olan inanç, pandemi yönetme biçimleri ve aşı tedarikindeki performans nedeniyle azalmaktadır. Devam eden pandemi krizinin ortasında, demokratik toplumlar kendilerine daha parlak bir gelecek için umut veren politika değişiklikleri aramaktadır. Ekonomik kriz nedeniyle bu tür umutlar karşılanmazsa, daha fazla insan cinsel ve etnik azınlıklara karşı kültürel savaşta başarılı olan ve bütün zorluklar için haksız bir şekilde AB’yi suçlayan popülistlere yönelebilir.

Macaristan hükümeti tarafından başlatılan mevcut AB karşıtı kampanyaların, kamu tutumları üzerinde zaten bir etkisi vardı: 2017’de yapılan anketler, Macaristan’daki katılımcıların Rusya’dan, Brüksel ve Soros’tan korktuklarından daha az korktuğunu gösterdi (Zavec Research, 2017). Avrupa Sosyal Araştırması’na (2018) katılan ve genel olarak AB üyeliğini destekleyen Macarların yüzde 63’ü, AB entegrasyonunun çok ileri gittiği ve bunun tersine çevrilmesi gerektiği görüşündeydi. Bu, Macarlar AB finansmanını AB üyeliğinin en önemli avantajlarından biri olarak görme eğilimindeyken, Orbán hükümetinin son zamanlarda ülkenin AB üyeliğinden daha fazla avantaj elde edemeyeceğini

öne sürmeye başlamasıyla birlikte, bir çıkış anlatısı için bilhassa verimli bir zemin sağlayabilir (Simon, 2021).

Başka bir anket, Polonya'nın AB dışında daha iyi olacağına inananların sayısının iki yıl içinde yüzde 11 arttığını gösterdi (Polandin, 2019). Bütün bunların üstüne, Polonya nüfusunun göçmenleri zorunlu bir yer değiştirme sistemiyle kabul etmektense AB'den ayrılmayı tercih edebileceğine işaret eden genel bir eğilim mevcuttur. Polonya-Belarus sınırındaki gerilimler

---

Polonya-Belarus sınırındaki gerilimler ve Afganistan'daki durum, mülteciler konusundaki söylemleri yeniden alevlendirdiği için, Polonya ve Macaristan hükümetleri göç karşıtı söylemlerinde vites yükseltmeye başladılar.

---

ve Afganistan'daki durum, mülteciler konusundaki söylemleri yeniden alevlendirdiği için, Polonya ve Macaristan hükümetleri göç karşıtı söylemlerinde vites yükseltmeye başladılar.

Avrupa'ya karşı şüpheli popülistler, son yıllarda AB'de meydana gelen çoklu krizleri kasıtlı olarak istismar ettiler ve AB üyeliğinin olumlu yanlarını, Orta ve Doğu Avrupa'da bile, gölgelediler. AB'nin gerçek sorunlarının nasıl çözüleceği konusunda yapıcı önerilere ve eleştirilere halen açık olan demokratik partilerin, tabandaki seçmenlere, entegrasyonun demokratik başarılarını pratik olarak göstermeli, onlarla kalplerini ve zihinlerini kazanmak için dinamik bir şekilde ilişki kurmaları gerekmektedir.

Orbán'ın aşırı sağ grubu asla doğmayacak olsa bile, demokratik güçler Avrupa'nın Geleceği Konferansı'nı (Conference on the Future of Europe) AB'ye olan güveni yeniden canlandırmak ve Avrupa şüpheli propagandayla mücadele etmek için bir fırsat olarak kullanmalıdır.

Konferansın katılım prosedürü, daha demokratik ve refahı yüksek bir Avrupa'nın geleceği hakkında kapsayıcı bir sohbet başlatmak için bir fırsat sunmaktadır. Ulusal ve AB düzeyindeki paydaşların iletişim stratejileri, aşırıya kaçan ekonomik beklentiler ile AB'nin ne sunduğuna dair genellikle yanıltıcı algılar arasındaki boşluğu kapatmayı amaçlamalıdır.

NOTLAR

- 1 Resmî olarak Jarosław Kaczyński şu anda sadece başbakan yardımcısı olarak görev yapıyor, ancak pratikte kabine üyelerinin kendisiyle olan ilişkilere hayli bağımlı olduğu Polonya hükümetinin nihai karar mercisidir. PiS'in başkanı olarak, koalisyonun rakip kanatlarındaki çatışmaları yönetmek için hükümete katıldığı Eylül 2020'ye kadar arka plandaydı: Başbakan Mateusz Morawiecki (PiS), Zbigniew Ziobro (Birleşik Polonya) ve eski koalisyon ortağı Jarosław Gowin (Anlaşma).
- 2 Şu âna kadar AB Komisyonu, (Polonya yargıçları disipline eden) “namlu ağzı yasası”nın Polonyalı yargıçların yargı bağımsızlığını baltaladığı ve AB hukukunun önceliğiyle bağdaşmadığı gerekçesiyle Polonya'ya karşı dört ihlal prosedürü başlattı. Polonya Anayasa Mahkemesi'nin AB hukukunun belirli konularda ulusal mevzuata üstünlüğü ilkesini reddetmesi kararıyla birlikte yeni bir prosedürün başlaması beklenmektedir.
- 3 Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), 60'tan fazla ülkeyi kapsamakta ve devasa bir demiryolları, boru hatları, limanlar ve yollar ağını kapsamaktadır. Bu ülkeler arasında Çin'in 2012 yılında 16+1 forumunu kurduğu 16 Orta ve Doğu Avrupa ülkesi (CEEC) bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Bodnar, A. (2020). The anatomy of the crime against the Polish judiciary, <https://bip.brpo.gov.pl/en/content/article-adam-bodnar-anatomy-crime-against-polish-judiciary>
- Bonikowski, D. (2018). "The constitutional crisis in Poland, Schmittian questions and Kaczyński's political and legal philosophy". *Journal of Contemporary European Studies*, 26(3), 285–307. DOI: 10.1080/14782804.2018.1498771
- Bozóki, A.&Simon, E. (2019). "Two Faces of Hungary: From Democratization to Democratic Backsliding". İçinde: S. Ramet&C. Hassenstab (ed.). *Central and Southeast European Politics since 1989* (s. 221-248). Cambridge: Cambridge University Press. DOI:10.1017/9781108752466.010
- Brack, N.&Startin, N. (2015). "Introduction: Euroscepticism, from the margins to the mainstream". *International Political Science Review*, 36(3), 239-249. doi:10.1177/0192512115577231
- Bielecki, J. (2021). Minister Zbigniew Rau's interview to Rzeczpospolita. <https://www.gov.pl/web/diplomacy/Minister-Zbigniew-Rau-gives-interview-to-Rzeczpospolita>
- Bielecki, T. (2021). Bruksela broni TSUE przed Morawieckim. *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/pl/bruksela-broni-tsue-przed-morawieckim/a-57841933>
- Cadier, D.&Lequesne, C. (2020). How Populism Impacts EU Foreign Policy. *EU -LISTCO*. <https://www.eu-listco.net/publications/how-populism-impacts-eu-foreign-policy>
- Chryssogelos, A. (2021). "Is there a populist foreign policy?". *Chatham House*. <https://www.chatham-house.org/2021/03/there-populist-foreign-policy/populists-power-europe>
- Caramani, D.&Manucci, L. (2019). "National past and populism: The re-elaboration of fascism and its impact on right-wing populism in Western Europe". *West European Politics*, 42(6), 1159-1187. doi:10.1080/01402382.2019.1596690
- Csehi, R.&Zgut, E., (2021) "We won't let Brussels dictate us': Eurosceptic populism in Hungary and Poland". *European Politics and Society*, 22:1, 53-68, DOI: 10.1080/23745118.2020.1717064
- Czuchnowski, W.&Kublik, A.,(2020) Media in Poland should be Polish. *Gazeta Wyborcza* <https://wyborcza.pl/7,173236,26130626,kaczynski-media-in-poland-should-be-polish.html>
- Dennison, S.&Puglierin, J.(2021). "Crisis of confidence: How Europeans see their place in the world". *European Council of Foreign Relations*. <https://ecfr.eu/publication/crisis-of-confidence-how-europeans-see-their-place-in-the-world/>
- Drinóczi, T.&Bień-Kacala, A. (2020). "COVID-19 in Hungary and Poland: extraordinary situation and illiberal constitutionalism". *The Theory and Practice of Legislation*, 8:1-2, 171-192, DOI: 10.1080/20508840.2020.1782109

- European Social Survey, 2018. <https://www.european-socialsurvey.org/data/download.html?r=9>
- Galston, W.A. (2018). "The Populist Challenge to Liberal Democracy". *Journal of Democracy*, Cilt 29, Sayı 2, 5-19.
- Hungarian News Agency (2018): Orbán: if EU doesn't pay, Hungary will turn to China. *Budapest Business Journal*. <https://bbj.hu/politics/foreign-affairs/visits/Orban-if-eu-doesn-t-pay-hungary-will-turn-to-china>
- Inglehart, R.F.&Norris, P., (2016). Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash. HKS Working Paper No. RWP16-026, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2818659> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2818659>
- Kalyvas, A. (2005). *Popular sovereignty, democracy, and the constituent power. Constellations* (Oxford, England), 12(2), 223-244.
- Kovács,Z. (2018). Forbes: Hungarian PM's friend became the wealthiest person in Hungary. *Index.hu*. https://index.hu/belfold/2018/12/28/forbes_hungary_wealthiest_richest_friend_orban_meszaros_billion_euro/
- Kömüves, A.&Maclean, W. (2021). "No thanks: Some Europe newspapers refuse political ads from Hungary's Orbán". *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/europe/no-thanks-some-europe-newspapers-refuse-political-ads-hungarys-Orban-2021-07-01/>
- Kublik, A.&Wronski, B. (2021). "PiS Plans to Coerce Discovery Inc. into Selling Poland's Largest Independent News Channel". *Gazeta Wyborcza*. <https://wyborcza.pl/7,173236,27306705,pis-plans-to-coerce-discovery-inc-into-selling-poland-s-largest.html>
- Lequesne, C. (2021). The troubling reform of Poland's foreign service. CEPS, <https://www.ceps.eu/the-troubling-reform-of-polands-foreign-service/>
- Mudde, C.&Kaltwasser, C.R. (2017). *Populism in Europe and the Americas: Threat or corrective for democracy?* Cambridge University Press.
- Müller, J.-W. (2019). "Democracy and disrespect". *Philosophy & Social Criticism*, Cilt 45, Sayı 9-10, 1208-1221.
- McLaughlin, D. (2011). "Brussels will not dictate to Hungary, says PM." *The Irish Times*. <https://www.irishtimes.com/news/brussels-will-not-dictate-to-hungary-says-pm-1.574344>
- Plagemann, J.&Destradi, S. (2020). "The Foreign Policy of Populists". *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, Sayı 15, SPECIAL DOUBLE ISSUE: The Populism Issue (WINTER 2020), 110-119. https://www.jstor.org/stable/48573640?seq=9#metadata_info_tab_contents
- Petrović, N. (2018). "Divided national memories and EU crises: How Eurosceptic parties mobilize historical narratives". *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1-22. doi:10.1080/13511610.2018.1523710
- Poland Current events (2015). Our aim to govern is not motivated by a revenge or to get even. (...) The time of integrity is about to begin in Poland," Jarosław Kaczyński'nin Varşova'daki konuşmasından. *Poland Current Events*. <https://www.currenteventspoland.com/news/Jaroslaw-Kaczyński-speech-on-2015-parliamentary-elections.html>
- Polandin (2019). "Euroscepticism on the rise in Poland". *Polandin*. <https://polandin.com/45831846/euroscepticism-on-the-rise-in-poland>
- Pew Research (2019): The European Union. <https://www.pewresearch.org/global/2019/10/14/the-european-union/>
- Przybylski, W. (2017). "Chaotic hypocrisy". *Visegrad Insight*. <https://visegradinsight.eu/chaotic-hypocrisy/>

- Simon,Z.(2021). “Hungarian Minister revives debate over EU membership”. *Bloomberg*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-08-02/hungarian-minister-revives-debate-over-eu-membership-atv-says>
- Taggart, P.&Szczerbiak, A. (2004). “Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe”. *European Journal of Political Research*, 43(1), 1-27.
- Sadurski, W. (2019). *Polish constitutional breakdown*. Oxford University Press.
- Varieties for Democracy (2021): *Autocratization Turns Viral DEMOCRACY REPORT 2021*. https://www.v-dem.net/media/filer_public/74/8c/748c68ad-f224-4cd7-87f9-8794add5c60f/dr_2021_updated.pdf
- Verbeek, B.&Zaslove, A. (2017). “Populism and Foreign Policy”. In: C.R. Kaltwasser, P. Taggart, P. Ochoa Espejo & P. Ostiguy (ed.). *The Oxford Handbook of populism*. Oxford University Press.
- Wielinski, B.T. (2020). “Poland is blocking the arrival of the new German ambassador over his father’s wartime past”. *Gazeta Wyborcza*. <https://wyborcza.pl/7,173236,26248885,poland-is-blocking-the-arrival-of-the-new-german-ambassador.html>
- Wiejski, P. (2021). “Who do I call if I want to reach Poland?” Warsaw’s divided diplomacy is undermining foreign policy”. *Notes from Poland*. <https://notesfrompoland.com/2021/02/12/ministry-of-foreign-mess-how-polands-diplomacy-is-being-undone/>
- Zgut, E. (2021). “Tilting the playing field in Hungary and Poland through informal power”. *German Marshall Fund of the United States*. <https://www.gmfus.org/news/tilting-playing-field-hungary-and-poland-through-informal-power>

İSTANPOL

İSTANBUL
POLİTİK ARAŞTIRMALAR
ENSTİTÜSÜ

www.istanpol.org [istanpolinst](https://twitter.com/istanpolinst) [istanpolinstitute](https://facebook.com/istanpolinstitute)